

Mokymų programa „Šiuolaikinių nelaimingų atsitikimų, savižudybių ir traumų prevencijos koncepcija“

Mokymo kursai „Šiuolaikinė nelaimingų atsitikimų, savižudybių ir traumų prevencijos koncepcija“

Trukmė: 5 d. po 8 val. per dieną. Viso 40 akad. val.

Kursų turinys:

- 1) Kursų pristatymas. Bazinių žinių anketinė apklausa. Rezultatų aptarimas (2 akad. val.);
- 2) Paskaitų 7 (21 akad. val.);
- 3) Seminarų 7 (15 akad. val.);
- 4) Žinių patikrinimas. Rezultatų įvertinimas ir aptarimas. Kursų apibendrinimas (2 akad. val.).

Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistema.

1 paskaita. 3 val.

Traumų ir nelaimingų atsitikimų analizės pagrindai (sužalojimo pobūdis, sužalotą kūno dalį, sužalojimo ar apsinuodijimo aplinkybės, vieta ir veikla įvykio metu; asmens amžius, lytis, gyvenamoji vieta; pasekmės (laikiną nedarbingumą, neįgalumą, mirtingumą). Duomenų apie asmenų patirtus sužalojimus, apsinuodijimus ir tam tikrus išorinių poveikių padarinius, žymimus pagal Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos 10 redakcijos, Australijos modifikacijos, kodus S00-T98 (toliau – traumos ir nelaimingi atsitikimai), suteiktas jiems sveikatos priežiūros paslaugas, traumų ir nelaimingų atsitikimų pasekmes rinkimas, kaupimas, apdorojimas, analizė ir vertinimas. Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemoje renkami duomenys: ūmius sužalojimus, svetimkūnių patekimas, nudegimai, nušalimai, apsinuodijimai, kiti išorinių poveikių padariniai, ankstyvosios traumų ir kitų išorinių poveikių komplikacijos bei padariniai.

Rekomenduojama literatūra.

1. LR SAM Trauma. Leidykla “Titnagas“ Užsakymas Nr. 5012. Leidinys skirtas visiems siekiantiems gyventi saugiau, daugiau sužinoti apie traumas sukeliančius pavojus, pasekmes ir norintiems išmokti jų saugotis. Internetinė prieiga: SAMTraumaA516pslvirsels003galutinisspausdinimui%20(1).pdf.

2. LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURŲ TRAUMŲ IR NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ PREVENCIJOS SVEIKATOS UGDYMO IR MOKYMO 2018 METŲ VEIKLOS APŽVALGA 2018.

Internetinė prieiga:

http://www.smlpc.lt/media/image/Naujienoms/2017%20metai/neinfekcines/traumu_prevencijos_renginiu_apzv.pdf.

3. Skendimai. Visuomenės sveikats netolygumai. Higienos Institutas. 2014. Nr2 (6). Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/padaliniai/BAS/VSN6_skendimai.pdf.

4. Žiliūtė E. Sužalojimų namuose paplitimas tarp Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 6 – 7 metų amžiaus vaikų. Magistro darbas. VU MF Visuomenės Sveikatos Institutas. 2016. Internetinė prieiga: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:RNHoAviZWVwJ:https://epublications.vu.lt/object/elaba:20255151/20255151.pdf+&cd=4&hl=en&ct=clnk&gl=lt> Jones CM, Mack KA, Paulozzi LJ. Pharmaceutical overdose deaths, United States, 2010. JAMA. 2013 Feb 20;309(7):657-9.
5. Burns E, Kakara R. Deaths from Falls Among Persons Aged ≥ 65 Years - United States, 2007-2016. MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 2018 May 11;67(18):509-514.

Nelaimingi atsitikimai ir transporto įvykiai

1 seminaras. 2 val.

Nelaimingi atsitikimai: epidemiologinė statistika, skirtumai ir tendencijos Lietuvoje. Transporto įvykiai: epidemiologinė statistika, priežastys, skirtumai ir tendencijos Lietuvoje bei pasaulyje.

Rekomenduojama literatūra.

1. LIETUVOS SAVIVALDYBIŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURŲ TRAUMŲ IR NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ PREVENCIJOS SVEIKATOS UGDYMO IR MOKYMO 2018 METŲ VEIKLOS APŽVALGA 2018. Internetinė prieiga: http://www.smlpc.lt/media/image/Naujienuoms/2017%20metai/neinfekcines/traumu_prevencijos_renginiu_apzv.pdf.
2. Eid HO, Abu-Zidan FM. Pedestrian injuries-related deaths: a global evaluation. World J Surg. 2015 Mar; 39(3):776-81.
3. Ha NT, Ederer D, Vo VAH, Pham AV, Mounts A, Nolen LD, Sugerman D. Changes in motorcycle-related injuries and deaths after mandatory motorcycle helmet law in a district of Vietnam. Traffic Inj Prev. 2018 Jan 2;19(1):75-80.
4. Otero S, Rau T. The effects of drinking and driving laws on car crashes, injuries, and deaths: Evidence from Chile. ccid Anal Prev. 2017 Sep;106:262-274.
5. Boyd DD, Stolzer A. Accident-precipitating factors for crashes in turbine-powered general aviation aircraft. Accid Anal Prev. 2016 Jan;86:209-16.
6. Lombardi DA, Horrey WJ, Courtney TK. Age-related differences in fatal intersection crashes in the United States. Accid Anal Prev. 2017 Feb;99(Pt A):20-29.
7. Viano DC, Parenteau CS. Belted driver fatalities: Time of death and risk by injury severity. Traffic Inj Prev. 2018 Feb 17;19(2):153-158.

Tyčiniai susižalojimai

2 seminaras. 2 val.

Tyčiniai susižalojimai: epidemiologinė statistika, pasauliniai statistikos duomenų skirtumai ir tendencijos Lietuvoje. Rizikos pasiskirstymas bendrojoje populiacijoje: Lietuvos ir pasauliniai statistiniai duomenys. Specialiosios populiacijos ir mirtys nuo tyčinių susižalojimų.

Rekomenduojama literatūra.

1. Projekto „Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos sukūrimas”, vykdomo pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonę VP1-4.3-VRM-02-V „Viešųjų politikų reformų skatinimas“, 1.1.2 veiklos „Duomenų šaltinių identifikavimo, jų turinio bei informacijos srautų analizės“ ataskaita. Higienos Institutas. Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/projektai/Traumų/Vaiklos%201_1_2%20ataskaita.pdf
2. Aleksevaitė D., Andreikenaitė V ir kt. Mokinių sužalojimų profilaktika. Metodinės rekomendacijos. Sveikatos Mokymo ir Ligų Prevencijos Centras. 2011. Internetinė prieiga: http://www.smlpc.lt/media/file/Skyriu_info/Metodine_medziaga/vaiku_sveikata/MOKINIU%20SU_ZALOJIMU%20PROFILAKTIKA.pdf.
2. SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA IR PAGALBA ASMENIMS, SUSIJUSIEMS SU SAVIŽUDYBĖS RIZIKA. Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita. 2017 m. vasario 23 d. Nr. VA-P-10-5-2. Internetinė prieiga: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:veiXD3-ZC7sJ:https://www.vkontrole.lt/failas.aspx%3Fid%3D3664+&cd=22&hl=en&ct=clnk&gl=lt>.
3. Rockett IRH, Caine ED, Connery HS, D'Onofrio G, Gunnell DJ, Miller TR, Nolte KB, Kaplan MS, Kapusta ND, Lilly CL, Nelson LS, Putnam SL, Stack S, Värnik P, Webster LR, Jia H. Discerning suicide in drug intoxication deaths: Paucity and primacy of suicide notes and psychiatric history. PLoS One. 2018 Jan 10;13(1):e0190200.
4. World Health Organization. The top 10 causes of death. 2018; internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>.
5. Bachmann S. Epidemiology of Suicide and the Psychiatric Perspective. Int J Environ Res Public Health. 2018 Jul 6;15(7). pii: E1425.
6. Stoupele EG, Petrauskienė J, Kaledienė R, Sauliune S, Abramson E, Shochat T. Space weather and human deaths distribution: 25 years' observation (Lithuania, 1989-2013). J Basic Clin Physiol Pharmacol. 2015 Sep;26(5):433-41.
7. Andriuskeviciute G, Chmieliauskas S, Jasulaitis A, Laima S, Fomin D, Stasiuniene J. A Study of Fatal and Nonfatal Hangings. J Forensic Sci. 2016 Jul;61(4):984-7.

Pasikėsiniimai

3 seminaras. 2 val.

Pasikėsiniimai: epidemiologinė statistika, pasauliniai statistikos duomenų skirtumai ir tendencijos Lietuvoje. Specialiosios populiacijos ir rizikos grupės. Pasikėsiniimai ir priminės sveikatos priežiūros vaidmuo.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Chmieliauskas S, Laima S, Fomin D, Juolaic E, Jasulaitis A, Stasiuniene J, Characiejus D, Utkus A. Homicide victims and mechanisms in Lithuania from 2004 to 2016. J Forensic Leg Med. 2019 Jul;65:27-31.
- 2) World Health Organization. The top 10 causes of death. 2018; internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>.
- 3) Sasso R, Bachir R, El Sayed M. Suffocation Injuries in the United States: Patient Characteristics and Factors Associated with Mortality. West J Emerg Med. 2018 Jul;19(4):707-714.
- 4) Smurtas artimoje aplinkoje. 2019 Lietuvos Statistika. Oficialiosios statistikos portalas. Internetinė prieiga: <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?eventId=203139>

Savižudybės koncepcija. Savižudybė ir šiandieninis pasaulis. Tarpasmeninė-psichologinė savižudybės teorija ir savižudybės prevencijos klausimai.

2 paskaita. 3 val.

Savižudybės koncepcija ir letališkumas. Savižudybės koncepcija ir kultūriniai aspektai bei skirtumai pasaulyje. Savižudybė, kosmopolitizmas, migracija. Savižudybė ir asmuo: filosofiniai moralumo ir racionalumo santykio problematikos aspektai. Specialiosios populiacijos ir savižudybė. Savižudybės koncepcija, keičiantis laikmečiui Lietuvoje. Tarpasmeninė-psichologinė savižudybės teorija mediko praktikoje.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Vankevičiūtė B. SAVIŽUDYBĖS PROBLEMATIKA SOVIETINIAME IR NEOLIBERALIAJAME DISKURSE: SAVIŽUDYBIŲ PRIEŽASTINGUMAS IR PREVENCIJA POSOVIETINĖJE LIETUVOJE. Internetinė prieiga: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/35061/1/beatrice_vankeviciute_md.pdf.
- 2) DeBastiani S, De Santis JP. Suicide Lethality: A Concept Analysis. *Issues Ment Health Nurs.* 2018 Feb;39(2):117-125.
- 3) Baertschi M, Costanza A, Richard-Lepouriel H, Pompili M, Sarasin F, Weber K, Canuto A. The application of the interpersonal-psychological theory of suicide to a sample of Swiss patients attending a psychiatric emergency department for a non-lethal suicidal event. *J Affect Disord.* 2017 Mar 1;210:323-331.
- 4) Joiner TE, Van Orden KA, Witte TK, Selby EA, Ribeiro JD, Lewis R, Rudd MD. Main predictions of the interpersonal-psychological theory of suicidal behavior: empirical tests in two samples of young adults. *J Abnorm Psychol.* 2009 Aug;118(3):634-646.
- 5) Barzilay S, Feldman D, Snir A, Apter A, Carli V, Hoven CW, Wasserman C, Sarchiapone M, Wasserman D. The interpersonal theory of suicide and adolescent suicidal behavior. *J Affect Disord.* 2015 Sep 1;183:68-74.
- 6) Stewart SM, Eaddy M, Horton SE, Hughes J, Kennard B. The Validity of the Interpersonal Theory of Suicide in Adolescence: A Review. *J Clin Child Adolesc Psychol.* 2017 May-Jun;46(3):437-449.
- 7) Smith AR, Dodd DR, Forrest LN, Witte TK, Bodell L, Ribeiro JD, Goodwin N, Siegfried N, Bartlett M. Does the interpersonal-Psychological theory of suicide provide a useful framework for understanding suicide risk among eating disorder patients? A test of the validity of the IPTS. *Int J Eat Disord.* 2016 Dec;49(12):1082-1086.
- 8) Perkins NM, Brausch AM. Body dissatisfaction and symptoms of bulimia nervosa prospectively predict suicide ideation in adolescents. *Int J Eat Disord.* 2019 Aug;52(8):941-949.
- 9) the WHO. Suicide. 2018. Internetinė prieiga : <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>.
- 10) Bähr A. Between self-murder and suicide: the modern etymology of self-killing. *J Soc Hist.* 2013;46:620-632.
- 11) Ramsden E, Wilson D. The suicidal animal: science and the nature of self-destruction. *Past Present.* 2014;224:201-242.
- 12) Lee D. Accounting for self-destruction: Morselli, moral statistics, and the modernity of suicide. *Intellect Hist Rev.* 2009;19:337.
- 13) Watt JR. Introduction: toward a history of suicide in early modern Europe. From Sin to Insanity: Suicide in Early Modern Europe. Ithaca: Cornell University Press; 2004: 1-8.

- 14) Eghigian G. A “Sickness of Our Time”: How Suicide First Became a Research Question. *Psychiatric Times*. 2018. Internetinė prieiga: <https://www.psychiatristimes.com/cultural-psychiatry/sickness-our-time-how-suicide-first-became-research-question>.
- 15) Weaver J., Wright D. *Histories of Suicide: International Perspectives on Self-Destruction in the Modern World*. University of Toronto Press. 2009. Internetinė prieiga: <https://www.jstor.org/stable/10.3138/9781442688247>.
- 16) Rosalia Condorelli. Social complexity, modernity and suicide: an assessment of Durkheim’s suicide from the perspective of a non-linear analysis of complex social systems. *Springerplus*. 2016; 5: 374.
- 17) Stranieri G, Carabetta C. Depression and suicidality in modern life. *Psychiatria Danubina*, 2012; Vol. 24, Suppl. 1, pp 91–94.
- 18) Yasgur BS. Suicide Prevention and Intervention: Cross-Cultural Perspectives. *Psychiatry advisor*. Jan23, 2017. Internetinė prieiga: <https://www.psychiatryadvisor.com/home/topics/suicide-and-self-harm/suicide-prevention-and-intervention-cross-cultural-perspectives/>
- 19) Multicultural Guidelines: An Ecological Approach to Context, Identity, and Intersectionality, 2017. Internetinė prieiga: <https://www.apa.org/about/policy/multicultural-guidelines.pdf>.
- 20) Cholbi, Michael, "Suicide", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/suicide/>>. First published Tue May 18, 2004; substantive revision Fri Jul 21, 2017. Internetinė prieiga: <https://plato.stanford.edu/entries/suicide/>.
- 21) Creating a Suicide Safe Care Center. Special populations and suicide. Internetinė prieiga: <http://sites.utexas.edu/zest/files/2015/01/Tool-Kit-Special-Populations-Final.pdf>.
- 22) Naghavi M; Global Burden of Disease Self-Harm Collaborators. Global, regional, and national burden of suicide mortality 1990 to 2016: systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *BMJ*. 2019 Feb 6;364:194.

Savižudybės koncepcija šiandieniniame pasaulyje ir susiję savižudybės prevencijos aktualūs klausimai

4 seminaras. 2 val.

Savižudybės koncepcija šiandieniniame pasaulyje, kultūriniai aspektai, skirtumai pasaulyje, prevencijos aktualūs klausimai visuomenės lygmeniu. Savižudybė, kosmopolitizmas, migracija. Savižudybė ir asmuo: filosofiniai moralumo ir racionalumo santykio problematikos aspektai. Specialiosios populiacijos ir savižudybė. Savižudybės koncepcija, keičiantis laikmečiui Lietuvoje. Tarpasmeninė-psichologinė savižudybės teorija.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) DeBastiani S, De Santis JP. Suicide Lethality: A Concept Analysis. *Issues Ment Health Nurs*. 2018 Feb;39(2):117-125.
- 2) Cholbi, Michael, "Suicide", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2017 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2017/entries/suicide/>>. First published Tue May 18, 2004; substantive revision Fri Jul 21, 2017. Internetinė prieiga: <https://plato.stanford.edu/entries/suicide/>.

- 3) Wall-Wieler E, Roos LL, Brownell M, Nickel N, Chateau D, Singal D. Suicide Attempts and Completions among Mothers Whose Children Were Taken into Care by Child Protection Services: A Cohort Study Using Linkable Administrative Data. *Can J Psychiatry*. 2018 Mar;63(3):170-177.
- 4) Creating a Suicide Safe Care Center. Special populations and suicide. Internetinė prieiga: <http://sites.utexas.edu/zest/files/2015/01/Tool-Kit-Special-Populations-Final.pdf>
- 5) Cetin U. Cosmopolitanism and the relevance of 'zombie concepts': the case of anomic suicide amongst Alevi Kurd youth. *Br J Sociol*. 2017 Jun;68(2):145-166.
- 6) Aspinall PJ. Suicide amongst Irish migrants in Britain: a review of the identity and integration hypothesis. *Int J Soc Psychiatry*. 2002 Dec;48(4):290-304.
- 7) Mandracchia JT, Smith PN. The interpersonal theory of suicide applied to male prisoners. *Suicide Life Threat Behav*. 2015 Jun;45(3):293-301.
- 8) Carasevici B. DILEMMAS IN THE ATTITUDE TOWARDS SUICIDE. *Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi*. 2016 Jan-Mar;120(1):152-7.
- 9) Lawrence RE, Oquendo MA, Stanley B. Religion and Suicide Risk: A Systematic Review. *Arch Suicide Res*. 2016;20(1):1-21.
- 10) Shields LB, Rolf CM, Goolsby ME, Hunsaker JC 3rd. Filicide-Suicide: Case Series and Review of the Literature. *Am J Forensic Med Pathol*. 2015 Sep;36(3):210-5.
- 11) Turecki G, Brent DA. Suicide and suicidal behaviour. *Lancet*. 2016 Mar 19;387(10024):1227-39.
- 12) Naghavi M; Global Burden of Disease Self-Harm Collaborators. Global, regional, and national burden of suicide mortality 1990 to 2016: systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *BMJ*. 2019 Feb 6;364:l94.
- 13) Vankevičiūtė B. SAVIŽUDYBĖS PROBLEMATIKA SOVIETINIAME IR NEOLIBERALIAJAME DISKURSE: SAVIŽUDYBIŲ PRIEŽASTINGUMAS IR PREVENCIJA POSOVIETINĖJE LIETUVOJE. Internetinė prieiga: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/35061/1/beatrice_vankeviciute_md.pdf
- 14) Eghigian G. A “Sickness of Our Time”: How Suicide First Became a Research Question. *Psychiatric Times*. 2018. Internetinė prieiga: <https://www.psychiatristimes.com/cultural-psychiatry/sickness-our-time-how-suicide-first-became-research-question>.
- 15) Smith AR, Dodd DR, Forrest LN, Witte TK, Bodell L, Ribeiro JD, Goodwin N, Siegfried N, Bartlett M. Does the interpersonal-Psychological theory of suicide provide a useful framework for understanding suicide risk among eating disorder patients? A test of the validity of the IPTS. *Int J Eat Disord*. 2016 Dec;49(12):1082-1086.
- 16) Pridmore S, Varbanov S, Sale I. Suicide and murder-suicide involving automobiles. *Australas Psychiatry*. 2017 Feb;25(1):32-34.
- 17) Bachmann S. Epidemiology of Suicide and the Psychiatric Perspective. *Int J Environ Res Public Health*. 2018 Jul 6;15(7). pii: E1425.
- 18) Deuter K, Procter N, Evans D, Jaworski K. Suicide in older people: Revisioning new approaches. *Int J Ment Health Nurs*. 2016 Apr;25(2):144-50.
- 19) Oexle N, Rüschi N. [Stigma - risk factor and consequence of suicidal behavior : Implications for suicide prevention]. *Nervenarzt*. 2018 Jul;89(7):779-783.
- 20) Joshi K, Billick SB. Biopsychosocial Causes of Suicide and Suicide Prevention Outcome Studies in Juvenile Detention Facilities: A Review. *Psychiatr Q*. 2017 Mar;88(1):141-153.

Savižudybės statistika pasaulyje ir Lietuvoje. Rizikos grupės. Stigmatizacija ir prevencijos problematika. Savižudybės kategorijos.

3 paskaita. 3 val.

Savižudybės statistika pasaulyje ir Lietuvoje, savižudybių klausimo šiandieninės aktualijos. Savižudybės stigmatizacija ir susijusi prevencijos problematika. Savižudybės rizikos grupės. Savižudybės ir lėtinės ligos. Savižudybė ir amžius. Jautrumas ir supratimas, savižudybių kategorijos.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) World Health Organization. The top 10 causes of death. 2018; internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>.
- 2) Roth GA, Johnson C, Abajobir A, Abd-Allah F, Abera SF, Abyu G, Ahmed M, Aksut B, Alam T, Alam K, Alla F, Alvis-Guzman N, Amrock S, Ansari H, Ärnlöv J, Asayesh H, Atey TM, Avila-Burgos L, Awasthi A, Banerjee A, Barac A, Bärnighausen T, Barregard L, Bedi N, Belay Ketema E, Bennett D, Berhe G, Bhutta Z, Bitew S, Carapetis J, Carrero JJ, Malta DC, Castañeda-Orjuela CA, Castillo-Rivas J, Catalá-López F, Choi JY, Christensen H, Cirillo M, Cooper L Jr, Criqui M, Cundiff D, Damasceno A, Dandona L, Dandona R, Davletov K, Dharmaratne S, Dorairaj P, Dubey M, Ehrenkranz R, El Sayed Zaki M, Faraon EJA, Esteghamati A, Farid T, Farvid M, Feigin V, Ding EL, Fowkes G, Gebrehiwot T, Gillum R, Gold A, Gona P, Gupta R, Habtewold TD, Hafezi-Nejad N, Hailu T, Hailu GB, Hankey G, Hassen HY, Abate KH, Havmoeller R, Hay SI, Horino M, Hotez PJ, Jacobsen K, James S, Javanbakht M, Jeemon P, John D, Jonas J, Kalkonde Y, Karimkhani C, Kasaeian A, Khader Y, Khan A, Khang YH, Khera S, Khoja AT, Khubchandani J, Kim D, Kolte D, Kosen S, Krohn KJ, Kumar GA, Kwan GF, Lal DK, Larsson A, Linn S, Lopez A, Lotufo PA, El Razek HMA, Malekzadeh R, Mazidi M, Meier T, Meles KG, Mensah G, Meretoja A, Mezgebe H, Miller T, Mirrakhimov E, Mohammed S, Moran AE, Musa KI, Narula J, Neal B, Ngalesoni F, Nguyen G, Obermeyer CM, Owolabi M, Patton G, Pedro J, Qato D, Qorbani M, Rahimi K, Rai RK, Rawaf S, Ribeiro A, Safiri S, Salomon JA, Santos I, Santric Milicevic M, Sartorius B, Schutte A, Sepanlou S, Shaikh MA, Shin MJ, Shishehbor M, Shore H, Silva DAS, Sobngwi E, Stranges S, Swaminathan S, Tabarés-Seisdedos R, Tadele Atnafu N, Tesfay F, Thakur JS, Thrift A, Topor-Madry R, Truelsen T, Tyrovolas S, Ukwaja KN, Uthman O, Vasankari T, Vlassov V, Vollset SE, Wakayo T, Watkins D, Weintraub R, Werdecker A, Westerman R, Wiysonge CS, Wolfe C, Workicho A, Xu G, Yano Y, Yip P, Yonemoto N, Younis M, Yu C, Vos T, Naghavi M, Murray C. Global, Regional, and National Burden of Cardiovascular Diseases for 10 Causes, 1990 to 2015. *J Am Coll Cardiol*. 2017 Jul 4;70(1):1-25.
- 3) Mirties priežastys 2017 (išankstiniai duomenys). Higienos instituto Sveikatos informacijos centras. Parengė Mirties priežasčių registras 2018 04 16 ISSN 1392-9186. Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/Mirties_priežastys/MPR_2017_isankstiniai.pdf.
- 4) Adeyinka A, Bailey K. Death, Certification. StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL):StatPearlsPublishing;2019-. 2018 Oct 27.
- 5) Racine M. Chronic pain and suicide risk: A comprehensive review. *Prog Neuropsychopharmacol Biol Psychiatry*. 2018 Dec 20;87(Pt B):269-280.
- 6) Lawrence RE, Oquendo MA, Stanley B. Religion and Suicide Risk: A Systematic Review. *Arch Suicide Res*. 2016;20(1):1-21.
- 7) Stewart SM, Eaddy M, Horton SE, Hughes J, Kennard B. The Validity of the Interpersonal Theory of Suicide in Adolescence: A Review. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2017 May-Jun;46(3):437-449.
- 8) Creating a Suicide Safe Care Center. Special populations and suicide. Internetinė prieiga: <http://sites.utexas.edu/zest/files/2015/01/Tool-Kit-Special-Populations-Final.pdf>
- 9) Pridmore S, Varbanov S, Sale I. Suicide and murder-suicide involving automobiles. *Australas Psychiatry*. 2017 Feb;25(1):32-34.
- 10) Bunevicius R, Liaugaudaite V, Peceliuniene J, Raskauskiene N, Bunevicius A, Mickuviene N. Factors affecting the presence of depression, anxiety disorders, and suicidal ideation in patients attending primary health care service in Lithuania. *Scand J Prim Health Care*. 2014 Mar;32(1):24-9.

- 11) Kaceniene A, Krilaviciute A, Kazlauskienė J, Bulotienė G, Smailyte G. Increasing suicide risk among cancer patients in Lithuania from 1993 to 2012: a cancer registry-based study. Eur J Cancer Prev. 2017 Sep;26:197-203.
- 12) Dadašev S, Skruibis P, Gailienė D, Latakienė J, Grižas A. Too strong? Barriers from getting support before a suicide attempt in Lithuania. Death Stud. 2016 Sep;40(8):507-512.
- 13) Lygnugaryte-Griksienė A, Leskauskas D, Jasinskas N, Masiukiene A. Factors influencing the suicide intervention skills of emergency medical services providers. Med Educ Online. 2017;22(1):1291869.
- 14) Rasmussen ML, Haavind H, Dieserud G. Young Men, Masculinities, and Suicide. Arch Suicide Res. 2018 Apr-Jun;22(2):327-343.
- 15) McLoughlin AB, Gould MS, Malone KM. Global trends in teenage suicide. QJM. 2015 Oct;108(10):765-80.
- 16) Oexle N, Rüsç N. [Stigma - risk factor and consequence of suicidal behavior : Implications for suicide prevention]. Nervenarzt. 2018 Jul;89(7):779-783.
- 17) Zalpuri I, Rothschild AJ. Does psychosis increase the risk of suicide in patients with major depression? A systematic review. J Affect Disord. 2016 Jul 1;198:23-31.
- 18) Dulskas A, Patasius A, Kaceniene A, Urbonas V, Smailyte G. Suicide risk among colorectal cancer patients in Lithuania. Int J Colorectal Dis. 2019 Mar;34(3):555-558.
- 19) Keller S, McNeill V, Honea J, Paulson Miller L. A Look at Culture and Stigma of special Suicide: Textual Analysis of Community Theatre Performances. Int J Environ Res Public Health. 2019 Jan 26;16(3). pii: E352.
- 20) Zane, N., et al. (Eds.) APA, 2016. Evidence based psychological practice with ethnic minorities. ISBN: 978-1-4338-2089-2.
- 21) Lorant V, de Gelder R, Kapadia D, Borrell C, Kalediene R, Kovács K, Leinsalu M, Martikainen P, Menvielle G, Regidor E, Rodríguez-Sanz M, Wojtyniak B, Strand BH, Bopp M, Mackenbach JP. Socioeconomic inequalities in suicide in Europe: the widening gap. Br J Psychiatry. 2018 Jun;212(6):356-361.
- 22) Suicide rate by country – world population review 2019. Internetinė prieiga: <http://worldpopulationreview.com/countries/suicide-rate-by-country/>
- 23) The MINI International Neuropsychiatric Interview. Internetinė prieiga: <http://harmresearch.org/index.php/mini-international-neuropsychiatric-interview-mini/>.
- 24) Radley DC, Collins SR, Hayes SL. Scorecard on health state system performance. A state-by-state report measuring access to care, quality of care, health outcomes, and health disparities across the United States. 2019.
- 25) Tatz C. Suicide and sensibility. Death Stud. 2017 Sep;41(8):542-550.
- 26) Lutz J, Fiske A. Functional disability and suicidal behavior in middle-aged and older adults: A systematic critical review. J Affect Disord. 2018 Feb;227:260-271.

Savižudybių statistika pasaulyje ir Lietuvoje. Stigmatizacija, jautrumas, supratimas ir rizikos grupės prevencijos problematikos kompleksiško kontekste.

5 seminaras. 3 val.

Savižudybė, statistiniai duomenys Lietuvoje ir pasaulyje, savižudybės šiandieninės tendencijos. Savižudybės stigmatizacija ir rizikos grupės bei prevencijos problematika kaip sudėtinė problemos dalis. Savižudybių jautrumas, supratimas ir kategorijos.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Radley DC, Collins SR, Hayes SL. Scorecard on health state system performance. A state-by-state report measuring access to care, quality of care, health outcomes, and health disparities across the United States. 2019.
- 2) World Health Organization. The top 10 causes of death. 2018; internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>.
- 3) Mirties priežastys 2017 (išankstiniai duomenys). Higienos instituto Sveikatos informacijos centras. Parengė Mirties priežasčių registras 2018 04 16 ISSN 1392-9186. Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/Mirties_priežastys/MPR_2017_isankstiniai.pdf.
- 4) McLoughlin AB, Gould MS, Malone KM. Global trends in teenage suicide. *QJM*. 2015 Oct;108(10):765-80.
- 5) Oexle N, Rüscher N. [Stigma - risk factor and consequence of suicidal behavior : Implications for suicide prevention]. *Nervenarzt*. 2018 Jul;89(7):779-783.
- 6) Zalpuri I, Rothschild AJ. Does psychosis increase the risk of suicide in patients with major depression? A systematic review. *J Affect Disord*. 2016 Jul 1;198:23-31.
- 7) Dulskas A, Patasius A, Kaceniene A, Urbonas V, Smailyte G. Suicide risk among colorectal cancer patients in Lithuania. *Int J Colorectal Dis*. 2019 Mar;34(3):555-558.
- 8) Keller S, McNeill V, Honea J, Paulson Miller L. A Look at Culture and Stigma of special Suicide: Textual Analysis of Community Theatre Performances. *Int J Environ Res Public Health*. 2019 Jan 26;16(3). pii: E352.
- 9) Zane, N., et al. (Eds.) APA, 2016. Evidence based psychological practice with ethnic minorities. ISBN: 978-1-4338-2089-2.
- 10) Lorant V, de Gelder R, Kapadia D, Borrell C, Kalediene R, Kovács K, Leinsalu M, Martikainen P, Menvielle G, Regidor E, Rodríguez-Sanz M, Wojtyniak B, Strand BH, Bopp M, Mackenbach JP. Socioeconomic inequalities in suicide in Europe: the widening gap. *Br J Psychiatry*. 2018 Jun;212(6):356-361.
- 11) Radley DC, Collins SR, Hayes SL. Scorecard on health state system performance. A state-by-state report measuring access to care, quality of care, health outcomes, and health disparities across the United States. 2019.
- 12) Swannell S, Martin G, Page A. Suicidal ideation, suicide attempts and non-suicidal self-injury among lesbian, gay, bisexual and heterosexual adults: Findings from an Australian national study. *Aust N Z J Psychiatry*. 2016 Feb;50(2):145-53.
- 13) Huang Y, Li P, Guo L, Gao X, Xu Y, Huang G, Deng X, Lu C. Sexual minority status and suicidal behaviour among Chinese adolescents: a nationally representative cross-sectional study. *BMJ Open*. 2018 Aug 8;8(8):e020969.
- 14) Zaborskis A, Sirvyte D, Zemaitiene N. Prevalence and familial predictors of suicidal behaviour among adolescents in Lithuania: a cross-sectional survey 2014. *BMC Public Health*. 2016 Jul 12;16:554.
- 15) Creighton G, Oliffe J, Ogradniczuk J, Frank B. "You've Gotta Be That Tough Crust Exterior Man": Depression and Suicide in Rural-Based Men. *Qual Health Res*. 2017 Oct;27(12):1882-1891.

- 16) Tatz C. Suicide and sensibility. *Death Stud.* 2017 Sep;41(8):542-550. 17) UPenn Collaborative on Community Integration. *Community Integration Tools. Cultural competence in mental health. Internetinė prieiga:*
http://tucollaborative.org/pdfs/Toolkits_Monographs_Guidebooks/community_inclusion/Cultural_Competence_in_MH.pdf.
- 18) Lachmar EM, Wittenborn AK, Bogen KW, McCauley HL. #MyDepressionLooksLike: Examining Public Discourse About Depression on Twitter. *JMIR Ment Health.* 2017 Oct 18;4(4):e43.
- 19) McKinney JM, Hirsch JK, Britton PC. PTSD symptoms and suicide risk in veterans: Serial indirect effects via depression and anger. *J Affect Disord.* 2017 May;214:100-107.
- 20) Logan J, Hall J, Karch D. Suicide Categories by Patterns of Known Risk Factors. A Latent Class Analysis. *Arch Gen Psychiatry.* 2011;68(9):935-941.
- 21) Giupponi G, Maniscalco I, Mathà S, Ficco C, Pernther G, Sanna L, Pompili M, Kapfhammer HP, Conca A. [Suicide risk in somatoform disorders]. *Neuropsychiatr.* 2018 Mar;32(1):9-17.
- 22) Large M, Myles N, Myles H, Corderoy A, Weiser M, Davidson M, Ryan CJ. Suicide risk assessment among psychiatric inpatients: a systematic review and meta-analysis of high-risk categories. *Psychol Med.* 2018 May;48(7):1119-1127.

Savižudybės diferencinė diagnostika. Suicidinės mintys, ketinimai ir suicidiniai veiksmai bei prevencijos galimybės. Nepatikslintos ir nenustatytos mirties priežastys

4 paskaita. 3 val.

Savižudybės diferencinė diagnostika. Savižudybės ir nepatikslintos, nenustatytos mirtys. Savižudybės etapai. Suicidinės mintys, ketinimai ir veiksmai, savižudybės kategorijos, galima prevencijos etapinė charakteristika.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Logan J, Hall J, Karch D. Suicide Categories by Patterns of Known Risk Factors. A Latent Class Analysis. *Arch Gen Psychiatry.* 2011;68(9):935-941.
- 2) Giupponi G, Maniscalco I, Mathà S, Ficco C, Pernther G, Sanna L, Pompili M, Kapfhammer HP, Conca A. [Suicide risk in somatoform disorders]. *Neuropsychiatr.* 2018 Mar;32(1):9-17.
- 3) Large M, Myles N, Myles H, Corderoy A, Weiser M, Davidson M, Ryan CJ. Suicide risk assessment among psychiatric inpatients: a systematic review and meta-analysis of high-risk categories. *Psychol Med.* 2018 May;48(7):1119-1127.
- 4) Mirties priežastys 2017 (išankstiniai duomenys). Higienos instituto Sveikatos informacijos centras. Parengė Mirties priežasčių registras 2018 04 16 ISSN 1392-9186. Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/Mirties_priežastys/MPR_2017_isankstiniai.pdf
- 5) Dicker D, Nguyen G, Abate D (2018) Global, regional and national age-sex-specific mortality and life expectancy, 1950–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet* 392: 1684-1735.

- 6) Roth GA, Abate D, Abate KH (2018) Global, regional, and national age-sex-specific mortality for 282 causes of death in 195 countries and territories, 1980–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet* 392: 1736-1788.
- 7) James SL, Abate D, Abate KH (2018) Global, regional, and national incidence, prevalence, and years lived with disability for 354 diseases and injuries for 195 countries and territories, 1990–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet* 392: 1789-1858.
- 8) World Health Organization. The top 10 causes of death. 2018; internetinè prieiga: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>.
- 9) Adeyinka A, Bailey K. Death, Certification. StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL):StatPearlsPublishing;2019-. 2018 Oct 27.
- 10) Sherwin ED, Berul CI. Sudden Cardiac Death in Children and Adolescents. *Card Electrophysiol Clin.* 2017 Dec;9(4):569-579.
- 11) Zhang M, Li L, Fowler D, Zhao Z, Wei D, Zhang Y, Burke A. Causes of sudden death in patients with obstructive sleep apnea. *J Forensic Sci.* 2013 Sep;58(5):1171-4.
- 12) Chinen K, Kurosumi M, Ohkura Y, Sakamoto A, Fujioka Y. Sudden unexpected death in patients with malignancy: a clinicopathologic study of 28 autopsy cases. *Pathol Res Pract.* 2006;202(12):869-75.
- 13) Kim AS, Moffatt E, Ursell PC, Devinsky O, Olgin J, Tseng ZH. Sudden neurologic death masquerading as out-of-hospital sudden cardiac death. *Neurology.* 2016 Oct 18;87(16):1669-1673.
- 14) Sanchez O, Campuzano O, Fernández-Falgueras A, Sarquella-Brugada G, Cesar S, Mademont I, Mates J, Pérez-Serra A, Coll M, Pico F, Iglesias A, Tirón C, Allegue C, Carro E, Gallego MÁ, Ferrer-Costa C, Hospital A, Bardalet N, Borondo JC, Vingut A, Arbelo E, Brugada J, Castellà J, Medallo J, Brugada R. Natural and Undetermined Sudden Death: Value of Post-Mortem Genetic Investigation.
- 15) Zilboorg G. Differential diagnostic types of suicide. *Arch NeurPsych.* 1936;35(2):270-291.
- 16) Gruszecki AC, McGwin G Jr, Robinson CA Jr, Davis GG. The relationship of drug abuse to unexplained sudden death. *Arch Pathol Lab Med.* 2008 Dec;132(12):1903-6.
- 17) Klonsky ED, Qiu T, Saffer BY. Recent advances in differentiating suicide attempters from suicide ideators. *Curr Opin Psychiatry.* 2017 Jan;30(1):15-20. Review.
- 18) Fountoulakis KN, Gonda X. Differential correlation of suicide and homicide rates according to geographical areas: A study with population-level data. *Psychiatry Res.* 2017 Mar;249:167-171.
- 19) Zhang X, Ren Y, You J, Huang C, Jiang Y, Lin MP, Leung F. Distinguishing Pathways from Negative Emotions to Suicide Ideation and to Suicide Attempt: the Differential Mediating Effects of Nonsuicidal Self-Injury. *J Abnorm Child Psychol.* 2017 Nov;45(8):1609-1619.
- 20) O'Dea B, Larsen ME, Batterham PJ, Calear AL, Christensen H. A Linguistic Analysis of Suicide-Related Twitter Posts. *Crisis.* 2017 Sep;38(5):319-329.
- 21) Pérez S, Marco JH, García-Alandete J. Psychopathological Differences Between Suicide Ideators and Suicide Attempters in Patients with Mental Disorders. *Clin Psychol Psychother.* 2017 Jul;24(4):1002-1013.

- 22) Klonsky ED, May AM. Differentiating suicide attempters from suicide ideators: a critical frontier for suicidology research. *Suicide Life Threat Behav.* 2014 Feb;44(1):1-5.
- 23) Wang YG, Chen S, Xu ZM, Shen ZH, Wang YQ, He XY, Cao RF, Roberts DL, Shi JF, Wang YQ. Family history of suicide and high motor impulsivity distinguish suicide attempters from suicide ideators among college students. *J Psychiatr Res.* 2017 Jul;90:21-25.
- 24) Sudol K, Mann JJ. Biomarkers of Suicide Attempt Behavior: Towards a Biological Model of Risk. *Curr Psychiatry Rep.* 2017 Jun;19(6):31.
- 25) Pospos S, Young IT, Downs N, Iglewicz A, Depp C, Chen JY, Newton I, Lee K, Light GA, Zisook S. Web-Based Tools and Mobile Applications To Mitigate Burnout, Depression, and Suicidality Among Healthcare Students and Professionals: a Systematic Review. *Acad Psychiatry.* 2018 Feb;42(1):109-120.
- 26) Franklin JC, Ribeiro JD, Fox KR, Bentley KH, Kleiman EM, Huang X, Musacchio KM, Jaroszewski AC, Chang BP, Nock MK. Risk factors for suicidal thoughts and behaviors: A meta-analysis of 50 years of research. *Psychol Bull.* 2017 Feb;143(2):187-232.

Savižudybės diferencinė diagnostika. Nepatikslintos, ir nenustatytos mirties priežastys, nelaimingi atsitikimai ir mirties priežasčių patikslinimas

6 seminaras. 3 val.

Savižudybės diferencinė diagnostika. Savižudybės ir nepatikslintos, ir nenustatytos mirtys. Savižudybės etapai. Suicidinės mintys, ketinimai ir veiksmai, savižudybės kategorijos ir prevencijos aktualūs klausimai.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Lachmar EM, Wittenborn AK, Bogen KW, McCauley HL. #MyDepressionLooksLike: Examining Public Discourse About Depression on Twitter. *JMIR Ment Health.* 2017 Oct 18;4(4):e43.
- 2) Mirties priežastys 2017 (išankstiniai duomenys). Higienos instituto Sveikatos informacijos centras. Parengė Mirties priežasčių registras 2018 04 16 ISSN 1392-9186. Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/Mirties_priežastys/MPR_2017_isankstiniai.pdf
- 3) Advenier AS, Guillard N, Alvarez JC, Martrille L, Lorin de la Grandmaison G. Undetermined Manner of Death: An Autopsy Series. *J Forensic Sci.* 2016 Jan;61 Suppl 1:S154-8.
- 4) Sudol K, Mann JJ. Biomarkers of Suicide Attempt Behavior: Towards a Biological Model of Risk. *Curr Psychiatry Rep.* 2017 Jun;19(6):31.
- 5) Pospos S, Young IT, Downs N, Iglewicz A, Depp C, Chen JY, Newton I, Lee K, Light GA, Zisook S. Web-Based Tools and Mobile Applications To Mitigate Burnout, Depression, and Suicidality Among Healthcare Students and Professionals: a Systematic Review. *Acad Psychiatry.* 2018 Feb;42(1):109-120.
- 6) Franklin JC, Ribeiro JD, Fox KR, Bentley KH, Kleiman EM, Huang X, Musacchio KM, Jaroszewski AC, Chang BP, Nock MK. Risk factors for suicidal thoughts and behaviors: A meta-analysis of 50 years of research. *Psychol Bull.* 2017 Feb;143(2):187-232.
- 7) Sanchez O, Campuzano O, Fernández-Falgueras A, Sarquella-Brugada G, Cesar S, Mademont I, Mates J, Pérez-Serra A, Coll M, Pico F, Iglesias A, Tirón C, Allegue C, Carro E, Gallego MÁ, Ferrer-Costa C, Hospital A, Bardalet N, Borondo JC, Vingut A, Arbelo E, Brugada J, Castellà J, Medallo J, Brugada R. Natural and Undetermined Sudden Death: Value of Post-Mortem Genetic Investigation.

- 8) Gruszecki AC, McGwin G Jr, Robinson CA Jr, Davis GG. The relationship of drug abuse to unexplained sudden death. *Arch Pathol Lab Med.* 2008 Dec;132(12):1903-6.
- 9) Klonsky ED, Qiu T, Saffer BY. Recent advances in differentiating suicide attempters from suicide ideators. *Curr Opin Psychiatry.* 2017 Jan;30(1):15-20. Review.
- 10) Fountoulakis KN, Gonda X. Differential correlation of suicide and homicide rates according to geographical areas: A study with population-level data. *Psychiatry Res.* 2017 Mar;249:167-171.
- 11) Zhang X, Ren Y, You J, Huang C, Jiang Y, Lin MP, Leung F. Distinguishing Pathways from Negative Emotions to Suicide Ideation and to Suicide Attempt: the Differential Mediating Effects of Nonsuicidal Self-Injury. *J Abnorm Child Psychol.* 2017 Nov;45(8):1609-1619.
- 12) O'Dea B, Larsen ME, Batterham PJ, Calear AL, Christensen H. A Linguistic Analysis of Suicide-Related Twitter Posts. *Crisis.* 2017 Sep;38(5):319-329.
- 13) Meerwijk EL, Weiss SJ. Utility of a time frame in assessing psychological pain and suicide ideation. *PeerJ.* 2017 Jun 22;5:e3491.
- 14) Stip E, Caron J, Tousignant M, Lecomte Y. Suicidal Ideation and Schizophrenia: Contribution of Appraisal, Stigmatization, and Cognition. *Can J Psychiatry.* 2017 Oct;62(10):726-734.
- 15) Nugent K, Orellana-Barrios MA, Buscemi D. Nugent K, Orellana-Barrios MA, Buscemi D. *Int Sch Res Notices.* 2017 Mar 12;2017:9793528.
- 16) Sinmyee S, Pandit VJ, Pascual JM, Dahan A, Heidegger T, Kreienbühl G, Lubarsky DA, Pandit JJ. Legal and ethical implications of defining an optimum means of achieving unconsciousness in assisted dying. *Anaesthesia.* 2019 May;74(5):630-637.
- 17) Joseph A, Cliffe C, Hillyard M, Majeed A. Gender identity and the management of the transgender patient: a guide for non-specialists. *J R Soc Med.* 2017 Apr;110(4):144-152.
- 18) Peterson CM, Matthews A, Copps-Smith E, Conard LA. Suicidality, Self-Harm, and Body Dissatisfaction in Transgender Adolescents and Emerging Adults with Gender Dysphoria. *Suicide Life Threat Behav.* 2017 Aug;47(4):475-482.

Savižudybių priminė prevencija.

5 paskaita. 3 val.

Savižudybių pirminė prevencija: rizikos veiksnių atpažinimas, nustatymas, įvardijimas. Siekis pašalinti rizikos veiksnius iš rizikos asmens supančios aplinkos: priemonių visuma, tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Pirminė ankstyvoji prevencija. Prevencinių priemonių visuma, pirminės prevencijos priemonių vykdytojai, jų privalumai ir trūkumai, situacija pasaulyje ir Lietuvoje.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Suicide prevention resource center. Internetinė prieiga : <https://www.sprc.org/>
- 2) Struszczyk S, Galdas PM, Tiffin PA. Men and suicide prevention: a scoping review. *J Ment Health.* 2019 Feb;28(1):80-88.
- 3) Marutani M, Yamamoto-Mitani N, Kodama S. Public Health Nurses' Activities for Suicide Prevention in Japan. *Public Health Nurs.* 2016 Jul;33(4):325-34.
- 4) Sher L. Suicide medical malpractice: an educational overview. *Int J Adolesc Med Health.* 2015 May;27(2):203-6.
- 5) Stewart SM, Eaddy M, Horton SE, Hughes J, Kennard B. The Validity of the Interpersonal Theory of Suicide in Adolescence: A Review. *J Clin Child Adolesc Psychol.* 2017 May-Jun;46(3):437-449.
- 6) Horton SE, Hughes JL, King JD, Kennard BD, Westers NJ, Mayes TL, Stewart SM. Preliminary Examination of the Interpersonal Psychological Theory of Suicide in an Adolescent Clinical Sample. *J Abnorm Child Psychol.* 2016 Aug;44(6):1133-44.

- 7) Ramanauskiene T. Tarpsinstitucinis bendradarbiavimas pirminės prevencijos srityje. Internetinė prieiga: [www. Kpsc.lt](http://www.kpsc.lt).
- 8) The MINI International Neuropsychiatric Interview. Internetinė prieiga: <http://harmresearch.org/index.php/mini-international-neuropsychiatric-interview-mini/>.
- 9) KAUNO MIESTO SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJOS MODELIS. Internetinė prieiga: <http://www.kaunovsb.lt/data/public/uploads/2019/03/savizudybiu-prevencijos-modelis.pdf>.
- 10) Pasaulinė savižudybių prevencijos diena. Internetinė prieiga: http://smlpc.lt/media/file/Skyriu_info/Neinfekciniu_ligu_profilaktika/Traumu_prevencija/Pasauline%20svizudybiu%20prevencijos%20diena.pdf.
- 11) Januškevičienė L. Mokslu grįsti prevencijos metodai gali sumažinti savižudybių skaičių Lietuvoje. 2019 04 10. Bernardinai.lt. Internetinė prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2019-04-10-mokslu-gristi-prevencijos-metodai-gali-sumazinti-savizudybiu-skaiciu-lietuvoje/175267>.
- 12) Vilniaus visuomenės sveikatos biuras. Savižudybių prevencija. Savižudybių prevencijos mokymai jūsų bendruomenėje. 2018. Internetinė prieiga: <https://www.vvsb.lt/category/savizudybiu-prevencija/>
- 13) Mirties priežastys 2017 (išankstiniai duomenys). Higienos instituto Sveikatos informacijos centras. Parengė Mirties priežasčių registras 2018 04 16 ISSN 1392-9186. Internetinė prieiga: http://www.hi.lt/uploads/pdf/leidiniai/Statistikos/Mirties_priezastys/MPR_2017_isankstiniai.pdf.
- 14) Trends in Maternal Mortality: 1990 to 2015 Estimates by WHO, UNICEF, UNFPA, World Bank Group and the United Nations Population Division Executive Summary. . Internetinė prieiga: <https://data.unicef.org/resources/trends-maternal-mortality-1990-2015/>.
- 15) The Global Strategy for Women's, Children's and Adolescent's Health (2016-2030). UNICEF data. Monitoring the situation of children and women. 2016. Internetinė prieiga: <https://data.unicef.org/resources/global-strategy-womens-childrens-adolescents-health/>.
- 16) Thompson EA, Eggert LL, Herting JR. Mediation effects of an indicated precevention program for reducing youth depression and suicide risk behaviours. *Suicide Life Threat Behav.* 2000 Fall;30(3):252-71.
- 17) Ramchand R, Franklin E, Thornton E, Deland S, Rouse J. Opportunities to intervene? "Warning signs" for suicide in the days before dying. *Death Stud.* 2017 Jul;41(6):368-375.
- 18) Gibbons RD, Kupfer D, Frank E, Moore T, Beiser DG, Boudreaux ED. Development of a Computerized Adaptive Test Suicide Scale-The CAT-SS. *Clin Psychiatry.* 2017 Nov/Dec;78(9):1376-1382.
- 19) Preti A, Lentini G. Forecast models for suicide: Time-series analysis with data from Italy. *Chronobiol Int.* 2016;33(9):1235-1246.
- 20) Brown GK, Green KL. A review of evidence-based follow-up care for suicide prevention: where do we go from here? *Am J Prev Med.* 2014 Sep;47(3 Suppl 2):S209-15.
- 21) Milner A, Witt K, LaMontagne AD, Niedhammer I. Psychosocial job stressors and suicidality: a meta-analysis and systematic review. *Occup Environ Med.* 2018 Apr;75(4):245-253.
- 22) The WHO. World Mental Health Day 2019: focus on suicide prevention. Internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2019/10/10/default-calendar/world-mental-health-day-2019-focus-on-suicide-prevention>

Savižudybių antrinė prevencija.

6 paskaita. 3 val.

Savižudybių antrinė prevencija: rizikos atpažinimas, nustatymas, įvardijimas, rizikos grupės bei amžius, valdymo siekiai. Savižudybių antrinės prevencijos priemonių visuma, tarpinstitucinis

bendradarbiavimas, antrinės prevencijos priemonių vykdytojais, jų privalumais ir trūkumais, situacija pasaulyje ir Lietuvoje.

Rekomenduojama literatūra.

1) The WHO. World Mental Health Day 2019: focus on suicide prevention. Internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2019/10/10/default-calendar/world-mental-health-day-2019-focus-on-suicide-prevention>.

2) The MINI International Neuropsychiatric Interview. Internetinė prieiga: <http://harmresearch.org/index.php/mini-international-neuropsychiatric-interview-mini/>.

3) D'Arcy C, Meng X. Prevention of common mental disorders: conceptual framework and effective interventions. *Curr Opin Psychiatry*. 2014 Jul;27(4):294-301.

4) Valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita. SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA IR PAGALBA ASMENIMS, SUSIJUSIEMS SU SAVIŽUDYBĖS RIZIKA. 2017 m. vasario 23 d. Nr. VA-P-10-5-2. Internetinė prieiga: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3664>.

5) Higienos institutas. Gurevicius R, Valentiene J, Kutkaite S. Lietuvos gyventojų požiūris į pirminės, antrinės profilaktikos ir sveikatos stiprinimo priemones, taikomas poliklinikose. *Visuomenės Sveikata*. 2012/4(59).

Internetinė prieiga:

[http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenės%20sveikata/2012.4\(59\)/VS%202012%20_4\(59\)_Poziuris%20i%20profilak%20priem.pdf](http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenės%20sveikata/2012.4(59)/VS%202012%20_4(59)_Poziuris%20i%20profilak%20priem.pdf).

6) KAUNO MIESTO SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJOS MODELIS. Internetinė prieiga: <http://www.kaunovsb.lt/data/public/uploads/2019/03/savizudybiu-prevencijos-modelis.pdf>.

7) Medžiaušytė K, Paulauskas D. Visuomenės psichikos sveikatos gerinimas. Jaunųjų profesionalų programa „KURK LIETUVAI“ Internetinė prieiga: http://kurklit.lt/wp-content/uploads/2016/10/Ataskaita_Psichikos-Sveikata.pdf.

8) Pivorienė RV, Sturlienė N, Auškelis R. LIETUVOS RESPUBLIKOS ĖVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA. Savižudybių prevencija mokykloje. METODINĖS REKOMENDACIJOS SOCIALINIAMS PEDAGOGAMS. Vilnius, 2004. ISBN 9986-03-549-X. Internetinė prieiga : https://www.klrppt.lt/wp-content/uploads/2015/03/Savizudybiu_prevencija1.pdf.

9) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. REKOMENDACIJOS DĖL PREVENCIJOS IR REAGAVIMO Į GLOBOTINIŲ (RŪPINTINIŲ) SAVIŽUDIŠKUS KETINIMUS. 2014-08-12 Nr. 6-333. Internetinė prieiga: http://vaikoteises.lt/media/file/Methodines/savizudybes_vgn.pdf

10) Pūras D, Šumskienė E, Veniūtė M, Šumskas G, Juodkaitė D, Murauskienė L, Mataitytė-Diržienė J, Šliužaitė D. Iššūkiai įgyvendinant Lietuvos psichikos sveikatos politiką. Mokslo studija. Vilniaus Universiteto leidykla. 2013. ISBN 978-609-459-279-9. Internetinė prieiga: https://www.fsf.vu.lt/dokumentai/Naujienos_Mokslo_pasiekimai/MOKSLO_STUDIJA_issukiai_igyvendinant_Lietuvos_psichikos_sveikatos_politik%C4%85.pdf.

11) Levickaite K, Pūras D, Murauskienė L. Lietuvos psichikos sveikatos strategijos ir savižudybių prevencijos alternatyvus priemonių planas 2016-2018 m. VėšĮ „Psichikos sveikatos perspektyvos“, 2015.

Internetinė prieiga:

http://www.perspektyvos.org/xinha/plugins/ExtendedFileManager/demo_images/AlternatyvusPlana s.pdf.

12) Wilcox HC, Wyman PA. Suicide Prevention Strategies for Improving Population Health. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am*. 2016 Apr;25(2):219-33.

13) Bailey E, Spittal MJ, Pirkis J, Gould M, Robinson J. Universal Suicide Prevention in Young People. *Crisis*. 2017 Sep;38(5):300-308.

- 14) Van Orden K, Deming C. Late-life suicide prevention strategies: current status and future directions. *Curr Opin Psychol.* 2018 Aug;22:79-83.
- 15) Marshall A. Suicide Prevention Interventions for Sexual & Gender Minority Youth: An Unmet Need. *Yale J Biol Med.* 2016 Jun 27;89(2):205-13. eCollection 2016 Jun. Review.
- 16) Baux-Cazal L, Gokalsing E, Amadeo S, Messiah A. [Suicidal behavior prevention for children under age 13: A systematic review]. *Encephale.* 2017 May;43(3):273-280.
- 17) Kalmár S. [Most important deficits, contradictions and possibilities in suicide prevention in Hungary]. *Neuropsychopharmacol Hung.* 2015 Mar;17(1):37-46. Review. Hungarian.
- 18) Till B, Tran US, Voracek M, Niederkrotenthaler T. Beneficial and harmful effects of educative suicide prevention websites: randomised controlled trial exploring Papageno v. Werther effects. *Br J Psychiatry.* 2017 Aug;211(2):109-115.
- 19) Zalsman G, Hawton K, Wasserman D, van Heeringen K, Arensman E, Sarchiapone M, Carli V, Höschl C, Winkler P, Balazs J, Purebl G, Kahn JP, Sáiz PA, Bobes J, Cozman D, Hegerl U, Rancāns E, Hadlaczky G, Van Audenhove C, Hermesh H, Sisask M, Peschayan AM, Kapusta N, Adomaitiene V, Steibliene V, Kosiewska I, Rozanov V, Courtet P, Zohar J; European Evidence-Based SuicidePrevention Program [EESPP] Group by the Expert Platform on Mental Health, Focus on Depression. Evidence-based national suicide prevention taskforce in Europe: A consensus position paper. *Eur Neuropsychopharmacol.* 2017 Apr;27(4):418-421.

Savižudybė ir tretinė prevencija

7 paskaita. 3 val.

Savižudybių tretinė prevencija, šiandieninis požiūris ir galimybės. Šiandieninių priemonių visuma, šviečiamosios edukacinės, *online* programos. Dialektinė elgesio terapija spec. grupėms, psichoterpija. Specialiosios populiacijos, darbas grupėse ir individualiai.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) Bailey E, Rice S, Robinson J, Nedeljkovic M, Alvarez-Jimenez M. Theoretical and empirical foundations of a novel online social networking intervention for youths suicide prevention: A conceptual review. *J Affect Disord.* 2018 Oct 1;238:499-505.
- 2) Smith-Merry J, Goggin G, Campbell A, McKenzie K, Ridout B, Bayliss C. Social connection and Online Engagement: Insights From Interviews With Users of A Mental Health Online Forum. *JMIR Ment Health.* 2019 Mar 26;6(3):e11084.
- 3) The WHO. World Mental Health Day 2019: focus on suicide prevention. Internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2019/10/10/default-calendar/world-mental-health-day-2019-focus-on-suicide-prevention>.
- 4) Cristea IA, Gentili C, Cotet CD, Palomba D, Barbui C, Cuijpers P. Efficacy of Psychotherapies for Borderline Personality Disorder: A Systematic Review and Meta-analysis.
- 5) Higienos institutas. Gurevicius R, Valentiene J, Kutkaite S. Lietuvos gyventojų požiūris į pirminės, antrinės profilaktikos ir sveikatos stiprinimo priemones, taikomas poliklinikose. *Visuomenės Sveikata.* 2012/4(59). Internetinė prieiga: [http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2012.4\(59\)/VS%202012%20_4\(59\)_Poziuris%20i%20profilak%20priem.pdf](http://www.hi.lt/uploads/pdf/visuomenes%20sveikata/2012.4(59)/VS%202012%20_4(59)_Poziuris%20i%20profilak%20priem.pdf).
- 6) Šagždavičius R. Narkotikų kontrolės departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Antrinės ir tretinės prevencijos organizavimas savivaldybėje psichoaktyvias medžiagas vartojantiems

asmenims. 2011. Internetinė prieiga: <http://old.ntakd.lt/files/renginiai/20110303/2-R.Sagzdavicius.pdf>.

7) Grohol JM. An overview of dialectical behavioral therapy. 2016. Internetinė prieiga: <https://psychcentral.com/lib/an-overview-of-dialectical-behavior-therapy/>.

8) The Linehan Institute. “What is DBT?” Internetinė prieiga: <https://behavioraltech.org/resources/faqs/dialectical-behavior-therapy-dbt/>.

9) Linehan MM. DBT Skills Training Manual 2014. Internetinė prieiga: https://behavioraltech.org/downloads/Research-on-DBT_Summary-of-Data-to-Date.pdf.

10) Kliem, S., Kröger, C., & Kosfelder, J. (2010). Dialectical behavior therapy for borderline personality disorder: A meta-analysis using mixed-effects modeling. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(6), 936-951.

11) Bass, C., van Nevel, J., & Swart, J. (2014). A comparison between dialectical behavior therapy, mode deactivation therapy, cognitive behavioral therapy, and acceptance and commitment therapy in the treatment of adolescents. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 9(2), 4-8.

12) Linehan MM, Heard HL, Armstrong HE. Naturalistic Follow-up of a Behavioral Treatment for Chronically Parasuicidal Borderline Patients. *Arch Gen Psychiatry*. 1993;50(12):971–974.

13) Krysinska K, Lester D. Post-traumatic stress disorder and suicide risk: a systematic review. *Arch Suicide Res*. 2010;14(1):1-23.

14) Denckla, Christy A.; Bailey, Robert; Jackson, Christie; Tatarakis, John; Chen, Cory K. (November 2015). A Novel Adaptation of Distress Tolerance Skills Training Among Military Veterans: Outcomes in Suicide-Related Events. *Cognitive and Behavioral Practice*. 2015. 22 (4): 450–457.

15) Mouaffak F, Marchand A, Castaigne E, Arnoux A, Hardy P. OSTA program. A French follow up intervention program for suicide prevention. *Psychiatry Res*. 2015 Dec 30;230(3):913-8.

16) Ellis TE, Rufino KA, Allen JG. A controlled comparison trial of the Collaborative Assessment and Management of Suicidality (CAMS) in an inpatient setting: Outcomes at discharge and six-month follow-up. *Psychiatry Res*. 2017 Mar;249:252-260.

17) Law KC, Tucker RP. Repetitive negative thinking and suicide: a burgeoning literature with need for further exploration. *Curr Opin Psychol*. 2018 Aug;22:68-72.

Savižudybių priminė, antrinė ir tretinė prevencija.

7 seminaras. 2 val.

Savižudybių pirminė prevencija: rizikos veiksnių atpažinimas, nustatymas, įvardijimas. Rizikos veiksnių izoliacija, tarpinstitucinis bendradarbiavimas. Pirminė ankstyvoji prevencija. Prevencinių priemonių visuma, pirminės prevencijos priemonių vykdytojai, jų privalumai ir trūkumai, situacija pasaulyje ir Lietuvoje. Savižudybių antrinė prevencija: kompleksinis rizikos vertinimas, rizikos atpažinimas, nustatymas, įvardijimas, rizikos grupės bei amžius, valdymo siekiai, šiuolaikinės galimybės. Savižudybių antrinės prevencijos priemonių visuma, tarpinstitucinis bendradarbiavimas, antrinės prevencijos priemonių vykdytojai, jų privalumai ir trūkumai, situacija pasaulyje ir Lietuvoje. Savižudybių tretinė prevencija, šiuolaikinis požiūris ir galimybės. Šiuolaikinių priemonių visuma, šviečiamosios edukacinės, online programos. Dialektinė elgesio terapija spec. grupėms, psichoterpija. Specialiosios populiacijos, darbas grupėse ir individualiai.

Rekomenduojama literatūra.

- 1) The WHO. World Mental Health Day 2019: focus on suicide prevention. Internetinė prieiga: <https://www.who.int/news-room/events/detail/2019/10/10/default-calendar/world-mental-health-day-2019-focus-on-suicide-prevention>.
- 2) Mueller AS. Does the media matter to suicide?: Examining the social dynamics surrounding media reporting on suicide in a suicide-prone community. *Soc Sci Med*. 2017 May;180:152-159.
- 3) Januškevičienė L. Mokslu grįsti prevencijos metodai gali sumažinti savižudybių skaičių Lietuvoje. 2019 04 10. Bernardinai.lt. Internetinė prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2019-04-10-mokslu-gristi-prevencijos-metodai-gali-sumazinti-savizudybiu-skaiciu-lietuvoje/175267>.
- 4) Vilniaus visuomenės sveikatos biuras. Savižudybių prevencija. Savižudybių prevencijos mokymai jūsup bendruomenėje. 2018. Internetinė prieiga: <https://www.vvsb.lt/category/savizudybiu-prevencija/>.
- 5) Marutani M, Yamamoto-Mitani N, Kodama S. Public Health Nurses' Activities for Suicide Prevention in Japan. *Public Health Nurs*. 2016 Jul;33(4):325-34.
- 6) Sher L. Suicide medical malpractice: an educational overview. *Int J Adolesc Med Health*. 2015 May;27(2):203-6.
- 7) Stewart SM, Eaddy M, Horton SE, Hughes J, Kennard B. The Validity of the Interpersonal Theory of Suicide in Adolescence: A Review. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2017 May-Jun;46(3):437-449.
- 8) Horton SE, Hughes JL, King JD, Kennard BD, Westers NJ, Mayes TL, Stewart SM. Preliminary Examination of the Interpersonal Psychological Theory of Suicide in an Adolescent Clinical Sample. *J Abnorm Child Psychol*. 2016 Aug;44(6):1133-44.
- 9) Ramanauskienė T. Tarpsinstitucinis bendradarbiavimas pirminės prevencijos srityje. Internetinė prieiga: www.kpsc.lt.
- 10) The MINI International Neuropsychiatric Interview. Internetinė prieiga: <http://harmresearch.org/index.php/mini-international-neuropsychiatric-interview-mini/>.
- 11) Buckner JD, Lemke AW, Jeffries ER, Shah SM. Social anxiety and suicidal ideation: Test of the utility of the interpersonal-psychological theory of suicide. *J Anxiety Disord*. 2017 Jan;45:60-63.
- 12) Haim M, Arendt F, Scherr S. Abyss or Shelter? On the Relevance of Web Search Engines' Search Results When People Google for Suicide. *Health Commun*. 2017 Feb;32(2):253-258.
- 13) Lutz J, Fiske A. Functional disability and suicidal behavior in middle-aged and older adults: A systematic critical review. *J Affect Disord*. 2018 Feb;227:260-271.
- 14) Zalsman G, Hawton K, Wasserman D, van Heeringen K, Arensman E, Sarchiapone M, Carli V, Höschl C, Barzilay R, Balazs J, Purebl G, Kahn JP, Sáiz PA, Lipsicas CB, Bobes J, Cozman D, Hegerl U, Zohar J. Suicide prevention strategies revisited: 10-year systematic review. *Lancet Psychiatry*. 2016 Jul;3(7):646-59.
- 15) Miller IW, Camargo CA Jr, Arias SA, Sullivan AF, Allen MH, Goldstein AB, Manton AP, Espinola JA, Jones R, Hasegawa K, Boudreaux ED; ED-SAFE Investigators. Suicide Prevention in an Emergency Department Population: The ED-SAFE Study. *JAMA Psychiatry*. 2017 Jun 1;74(6):563-570.
- 16) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. REKOMENDACIJOS DĖL PREVENCIJOS IR REAGAVIMO Į GLOBOTINIŲ (RŪPINTINIŲ) SAVIŽUDIŠKUS KETINIMUS. 2014-08-12 Nr. 6-333.
- 17) Leavey G, Mallon S, Rondon-Sulbaran J, Galway K, Rosato M, Hughes L. The failure of suicide prevention in primary care: family and GP perspectives - a qualitative study. *BMC Psychiatry*. 2017 Nov 21;17(1):369.
- 18) Bailey E, Krysinska K, O'Dea B, Robinson J. Internet Forums for Suicide Bereavement. *Crisis*. 2017 Nov;38(6):393-402.
- 19) Milner A, Witt K, Pirkis J, Hetrick S, Robinson J, Currier D, Spittal MJ, Page A, Carter GL. The effectiveness of suicide prevention delivered by GPs: A systematic review and meta-analysis. *J Affect Disord*. 2017 Mar 1;210:294-302.